

HİSSEDİLEBİLİR YÜRÜME YÜZEYİ İŞARETLERİ

11. BÖLÜM - HİSSEDİLEBİLİR YÜRÜME YÜZEYİ İŞARETLERİ (HYİY)

Görme engelli veya az gören kişiler tek başlarına seyahat ettiklerinde birçok sorunla veya tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadır. Yollarını bulmak için, hissedilebilir yüzeyler, akustik ve görsel bilgiler gibi doğal veya yapısal çevre unsurlarını kullanmaktadırlar. Görme engellilerin tehlikeleri ve yönleri algılamalarını, kamu kullanımına açık alanlarda, herkes gibi ve herkesle birlikte bağımsız ve güvenli hareket etmelerini sağlamak amacıyla yapılan düzenlemelerden biri hissedilebilir yürüme yüzeyi işareti (HYİY) uygulamalarıdır. Hissedilebilir yürüme yüzeyi işaretleri açık alanlarda ve iç mekânlarda yol bulma için yeterli ipucu olmadığı veya herhangi bir tehlike ve bir karar noktası bulunduğu durumlarda yapıları çevrede kullanılabilir.

Ancak, "Bina Yakın Çevresi" bölümünde de açıklandığı gibi görme engellilerin bahçe girişinden binaya erişimi için kamu kullanımına açık binalarda uygulanacak HYİY yerine gerekli koşulların sağlanabilmesi halinde bordür takibi düzenlenmesi birinci önceliklidir. Kamu kullanımına açık olmayan diğer binalarda ise bordür takibi düzenlenmesi güvenli erişimi sağlayacaktır. Bordür takibi, görme engellilerin en güvenli ve en kısa yolu kullanarak, bordür yani sınırlayıcı niteliğindeki bir düzenlemeyi takip ederek bir binaya yönlendirilmesi ile sağlanabilir. Bordür takibinin yapılacağı güzergâhta güvenli erişim için yatayda 90 cm genişliğinde engellerden arındırılmış alan ve dikeyde 220 cm baş açıklığı sağlanan erişilebilir bordür takibi güzergâhı tasarlanmalıdır (Bknz. "Bina Yakın Çevresi" bölümü Şekil 2.5).

HYİY uygulamalarının nerede başlatılıp nerede kesilmesi gerektiği kadar açık alanda ve iç mekânda hangi malzemenin kullanılacağına belirlenmesi de büyük öneme sahiptir.

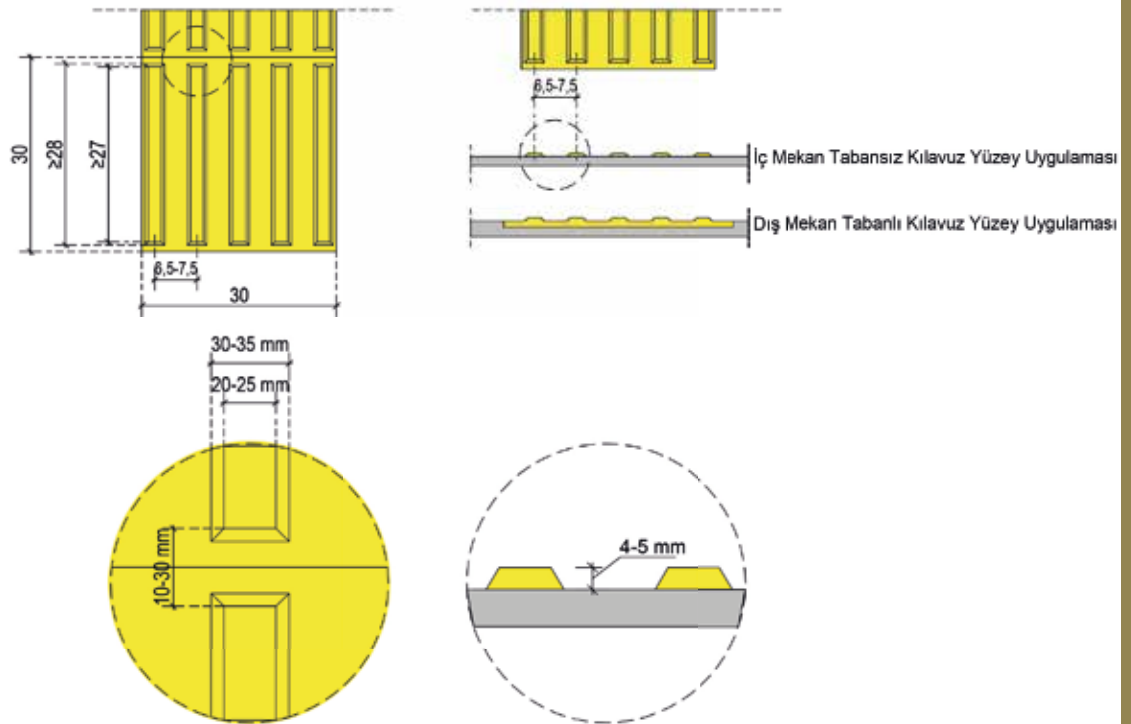
Kullanıcılar tarafından kafa karışıklığına neden olmaması ve kolay anlaşılması için mevzuatla belirlenen alanlar dışında, gereğinden fazla uygulama yapılmamalıdır.

HYİY uygulamalarının "TS ISO 23599-Görme Özürlü veya Az Görenler İçin Yardımcı Mamuller-Hissedilebilir Yürüme Yüzeyi İşaretleri" ve "TS 13536-TS ISO 23599'un Uygulanmasına Yönelik Tamamlayıcı Standard"a uygun yapılması gerekmektedir.

11.1. GENEL İLKELER

Ülkemizde **kılavuz yüzey** ve **uyarıcı yüzey** olmak üzere iki tip hissedilebilir yürüme yüzeyi işareti tarif edilmiştir.

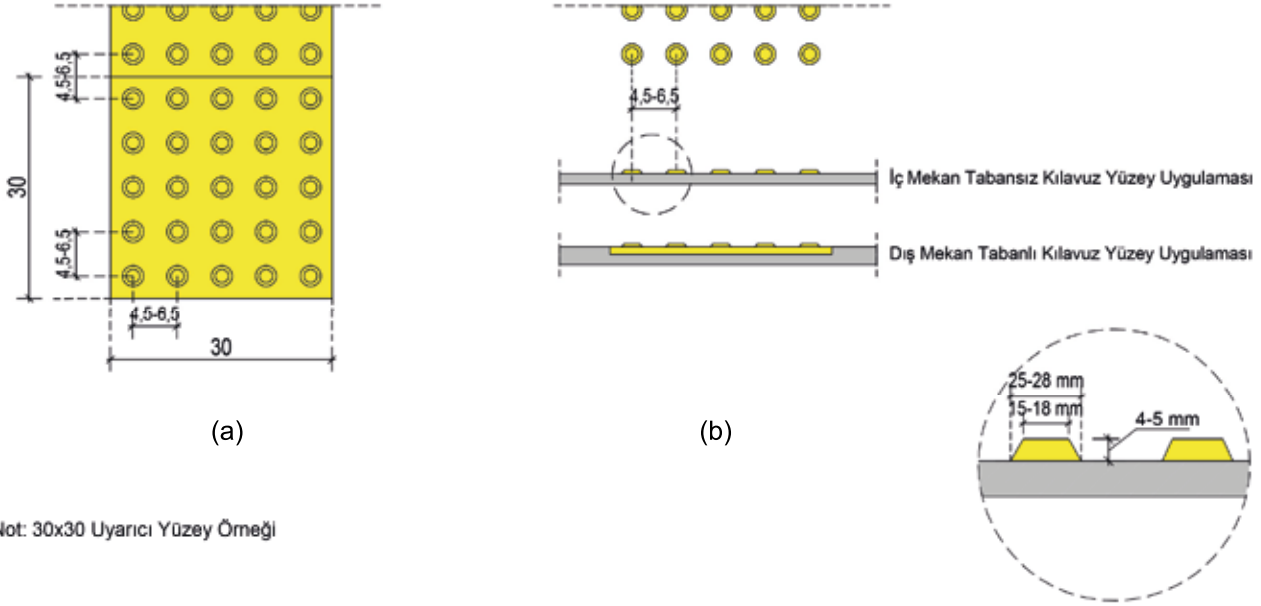
Kılavuz yüzey, bir yürüyüş doğrultusunu veya bir başlangıç noktasından diğer bir noktaya (örneğin toplu taşıma durağından bina girişindeki danışma bankosuna) yönlendirme sağlamak için kullanılır. Kılavuz yüzey genişliğinin 30 cm - 60 cm arasında olması gerekmektedir. Kılavuz çıkıntılarının 4 mm-5 mm çıkıntı yapması gerekmektedir (Şekil 11.1).

Şekil 11.1. Kılavuz Yüzey

Uyarıcı yüzey yalnızca belirli bir tehlikeye veya bir karar noktasına dikkat çekmek için kullanılmaktadır. Örneğin; çarpma, düşme gibi tehlike arz eden yaya geçitleri, hemzemin kaldırım kenarları, istasyon platformları ile merdiven, kapı, yürüyen merdiven ve yürüyen bantların önleri gibi yerlerde kot farkı başlamadan önce uyarma; asansör kontrol paneli, banko, kabartma harita gibi alanlarda bilgilendirme amacıyla kullanılabilir. Rampa başlangıç ve bitişinde hissedilebilir yürüme yüzeyi işareti uygulanmamalıdır.

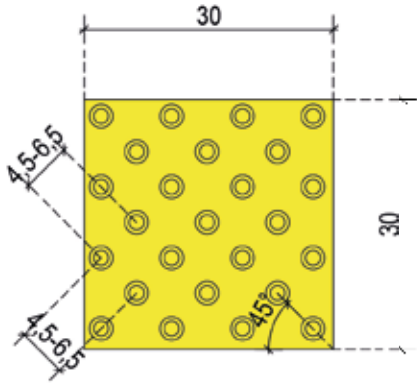
Uyarıcı yüzeylerin uyarıcı profillerinin 4 mm - 5 mm çıkıntı yapması gerekmektedir (Şekil 11.2).

Not: 30x30 Uyarıcı Yüzey Örneği

Şekil 11.2. Uyarıcı Yüzey

Uyarıcı yüzeylerin “şaşırtmalı dizilimli” türü, raylı sistem peronlarında uygulanmalıdır (Şekil 11.3).

Şekil 11.3. Şaşırtmalı Uyarıcı Yüzey

Raylı sistem peronlarının kenarları özellikle görme engelliler için yüksek düzeyde riskli olduğundan, bu alanlarda şaşırtmalı dizilimli uyarıcı yüzey kullanılmalıdır.

Seçilen malzemenin takılıp düşmeye neden olmaması için HYYİ'nin yukarıda açıklanan özellikleri sağlayacak şekilde, iyi bir işçilikle uygulanması gerekmektedir.

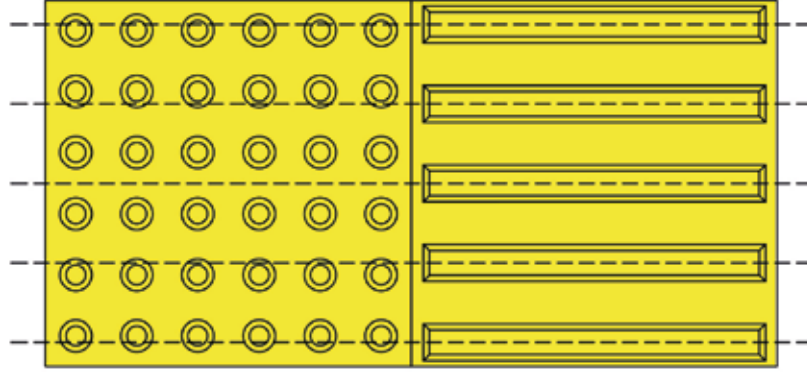
11.2. UYGULAMA İLKELERİ

HYYİ uygulamalarında en önemli konulardan biri malzeme seçimidir. Açık alanlardaki HYYİ'lerde, takılıp düşmeye neden olan tabakalı, yapıştırma ve vidalama yöntemleriyle eklenen malzemeler değil, suni veya doğal taş, beton, seramik gibi solid malzemeler kullanılmalı, bu malzemede yer alan profillerin (çıkıntı) bulunduğu tabanı ile çevre döşemenin yüzeyi aynı seviyede/kotta olacak şekilde uygulama yapılmalıdır (Şekil 11.1 (b) ve 11.2 (b)).

İç mekândaki HYYİ'lerde tabakasız, sadece kesik kubbe veya koniler ile kılavuz çıkıntılar şeklinde tek tek uygulanmalı, yapım aşamasında solid malzeme uygulanacaksa; bu malzemede yer alan profillerin çıkıntı bulunduğu tabanı ile çevre döşemenin yüzeyi aynı seviyede/kotta olmalıdır (Şekil 11.1 ve 11.2).

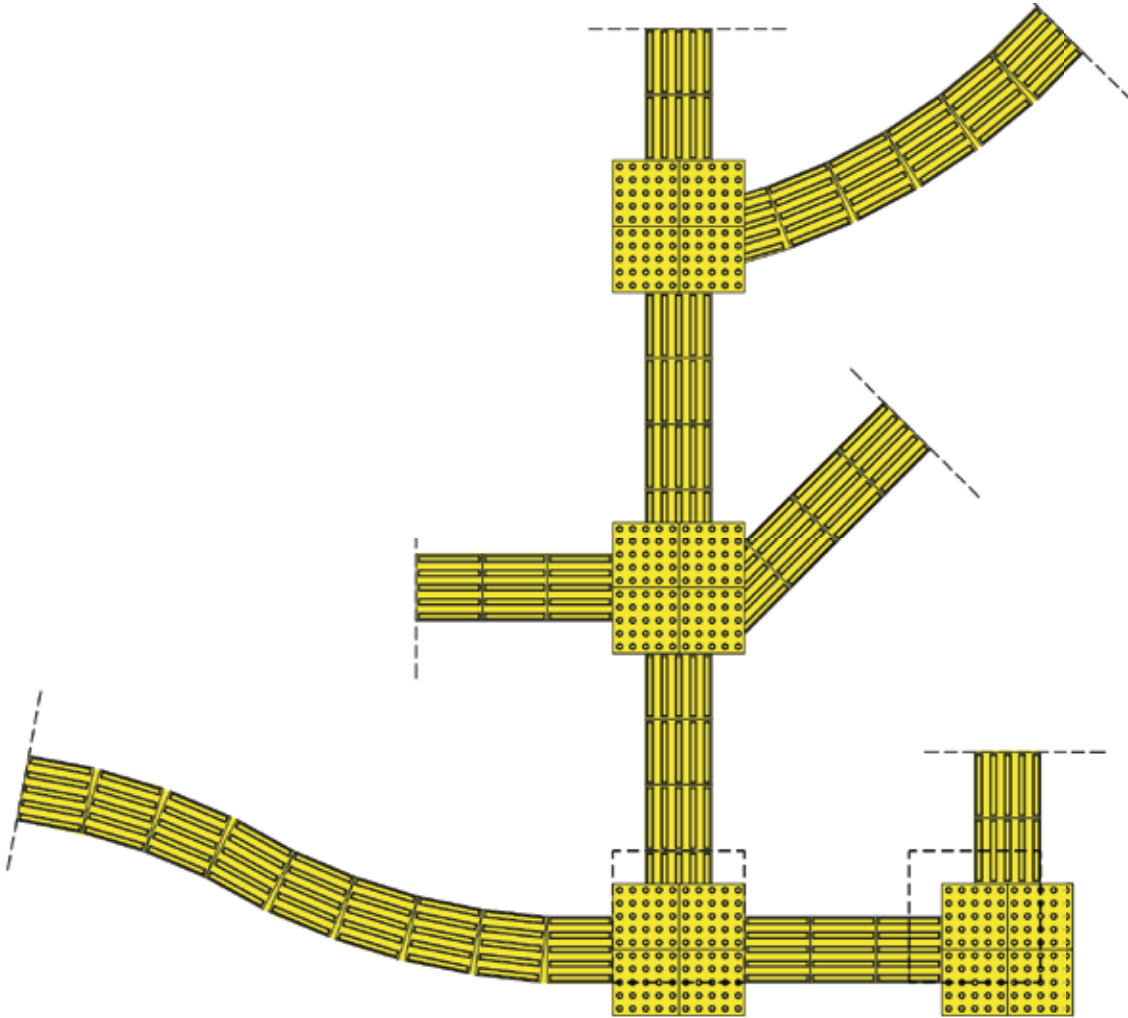
HYYİ tasarımı yapılırken mümkün olan en kısa güzergâh seçilmeli ve aynı malzeme çeşidi ile süreklilik sağlanmalıdır.

Kılavuz yüzey ile uyarıcı yüzeyin birleşim yerlerinde, çubuk eksenleri ile kubbe merkezleri aynı hizada olmamalıdır (Şekil 11.4).

Şekil 11.4. Kılavuz Yüzey ve Uyarıcı Yüzey Eksenleri

Yön değişimlerinde kılavuz yüzey ve uyarıcı yüzeyler Şekil 11.5'te gösterildiği gibi uygulanabilmektedir.

Şekil 11.5. Yön Değiştirme Uygulamaları

Açık alanda; bordür takibi yapılamaması durumunda bahçe girişinden danışma bankosu/birimi olan en az bir bina giriş kapısına kadar HYYİ uygulanması gerekmektedir. Hissedilebilir yüzey uygulaması tasarlanırken, ızgara gibi yatay; tabela, kolon gibi dikey engeller ile kesintiye uğramaması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

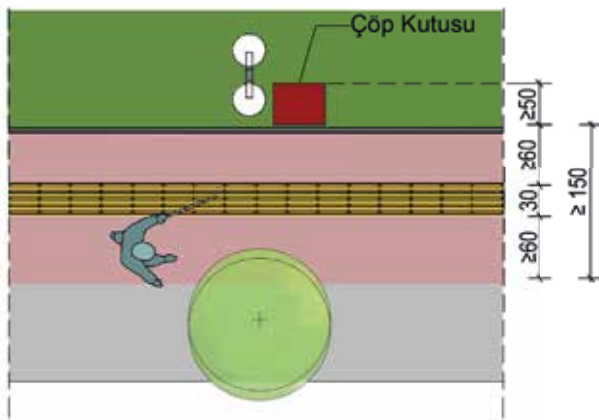
Kılavuz izin genişliğinin 30 cm - 60 cm arasında olması gerekmektedir. Kılavuz ve uyarıcı yüzeyin her iki yanında, yatayda en az 60'ar cm lik genişlikte, dikeyde en az 220 cm yükseklikte baş kurtarma mesafesine sahip engelsiz yürüyüş alanı düzenlenmelidir. Bu alanlar yatayda bozulmuş döşeme, çukur veya tümsek, çöp kutusu, tabela, ağaç, pano, direk, taşıt engelleyici, tezgâh, araba, büfe, duvar, dolap gibi; dikeyde tabela, ağaç dalı gibi engellerden arındırılmış olmalıdır (Şekil 11.6).

Hissedilebilir yüzeyler çevre yüzeyler ile birlikte uygulandığında HYYİ'lerin tabanı çevre yüzeylerin tabanı ile eşit seviyede olmalıdır.

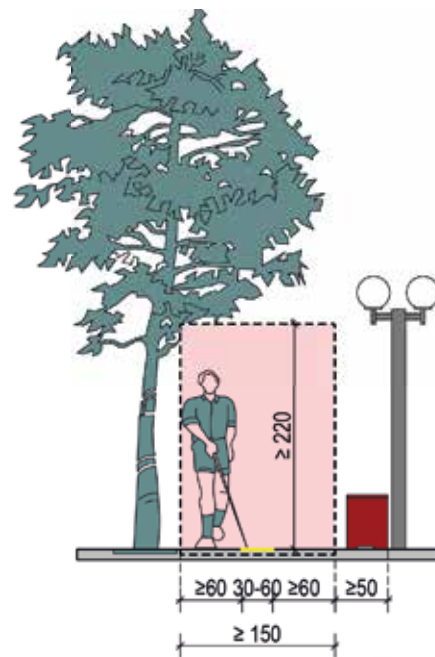
Dış mekânda yapıştırma olmayan kendinden kabartmalı beton plak, seramik, doğal taş, yerinde dökme beton gibi solid malzemelerin kullanılması tercih edilmelidir.

(a) Perspektif

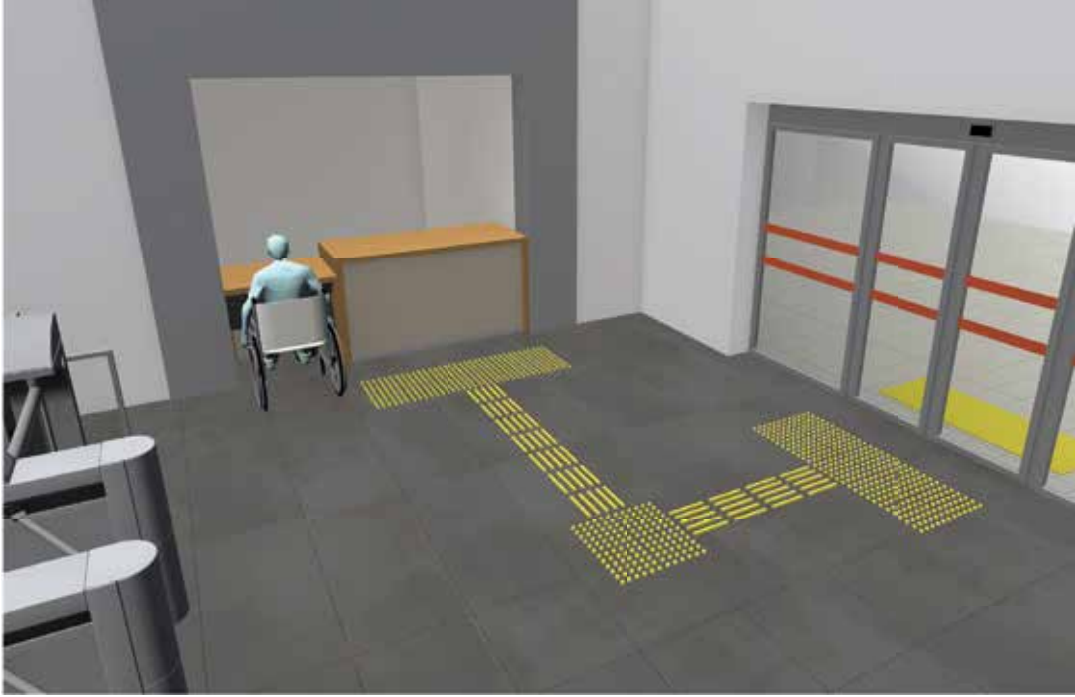
(b) Plan

(c) Kesit

Şekil 11.6. Açık Alanda Kılavuz Yüzey Uygulaması

Bina içinde; danışma bankosu/birimi olan bina giriş kapısından danışma birimine/bankoya kadar, danışma bankosu/birimi bulunmadığı durumda hissedilebilir kat planına giriş kapısından itibaren hissedilebilir yürüme yüzeyi işaretleri uygulanmalıdır (Şekil 11.7).

Şekil 11.7. Bina İçinde Kılavuz Yüzey Uygulaması

Bina içinde HYYİ uygulanan diğer alanlar merdivenlerdir. Mevzuatla belirlenmiş olan kullanıma sahip binalar dışındaki kamu kullanımına açık binalardaki tüm merdivenlerde, merdiven başlangıcında ve bitiminde hissedilebilir uyarıcı yüzey bulunmalıdır. Uyarıcı yüzey merdiven genişliğinde, merdivenin başlangıcının 30 cm öncesinde ve bitiminden 30 cm sonrasında, 60 cm derinliğinde olmalıdır (Bknz. "Erişilebilirlikte Ölçüler ve Temel Tasarım Kuralları" bölümü Şekil 1.25 ve "Bina İçi Dikey Dolaşım" bölümü Şekil 8.8).

210 cm'den az derinliği bulunan veya kapının türüne göre uygulanması gereken uyarıcı yüzeylerin arasındaki mesafenin 30 cm'den küçük olduğu rüzgârlık kapısı arasında kalan rüzgârlık alanında ve 210 cm'den az derinliği bulunan merdiven sahanlıklarında hissedilebilir yürüme yüzeyi uygulanmamalıdır.

Az görenlerin algılama ve takibini kolaylaştırmak amacıyla görsel zıtlık sağlanmalıdır.

Hissedilebilir yürüme yüzeyi işaretlerinin düzenli olarak bakım ve onarımı gerçekleştirilmelidir.

HYYİ'lerin renk seçimi de son derece önemlidir. Seçilen malzemenin çevreleyen yüzeyle zıt renkte olması gerekmektedir. HYYİ'ler ıslak ve kuru hâlde kaymayan özellikte olmalıdır.

